

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Linnéa Ljungar Chapelon

I djurens intressen

En granskning av djurvälferden i svensk djurskyddslagstiftning

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Erika Sevelin

Termin: VT 2018

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Uppsatsens övergripande syfte	5
1.3 Frågeställningar	5
1.4 Avgränsningar	6
1.5 Perspektiv och teori	7
1.6 Forskningsläge	7
1.7 Metod och material	8
1.8 Uppsatsens disposition	8
2 DJURSKYDDSLAGSTIFTNINGENS FRAMVÄXT	9
2.1 1734 års lag	9
2.2 1858 års djurplågeriparagraf	9
2.3 1864 års strafflag	9
2.4 1937 års slaktlag	10
2.5. Sveriges första djurskyddslag	10
2.6 Den befintliga djurskyddslagen	11
3 DJURVÄLFÄRD	12
3.1 Definitioner av begreppet djurvälstånd	12
3.2 Hur ska djurvälstånd mätas?	13
4 MOTIVEN BAKOM DJURSKYDDSLAGARNA	15
4.1 Proposition 1987/88:93	15
4.2 Proposition 2017/18:147	16
4.2.1 Lagens syfte	16

4.2.1.1 Djurvälstånd och respekt för djur	17
4.2.1.2 Egenvärde	17
4.2.2 Ytterligare ändringar i sak	18
5 SINGERS DJURSYN	20
5.1 Principen om lika hänsyn till intressen	20
5.2 Jämlikhetsprincipen	21
5.3 Artpartiskhet	23
5.4 Antropocentrism och icke-antropocentrism	24
5.5 Egenvärde	24
6 ANALYS	26
6.1 Hur värderas djurvälstånd i svensk djurskyddslagstiftning?	26
6.2 Tillgodoses djurens välfärd på ett tillräckligt bra sätt, sett ur Singers moralfilosofi om djursyn?	28
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	31

Summary

Animal rights law is a growing academic field that engages many people all over the world. This thesis deals with animal rights law and specifically with the Swedish legislation on the field.

On the 1st of April 2019, a historic animal protection law will enter into force. The new animal protection law is historic since the legislator, for the very first time, specifically states that animals do have intrinsic value and emphasize that animal welfare is of great relevance. This thesis examines animal welfare in the Swedish animal protection law in relation to Peter Singers' morality on animal ethics.

The purpose of the thesis is to survey how well the animal protection law encourages animal welfare. The questions to be answered are:

1. How is animal welfare valued in Swedish animal protection legislation?
2. Does the Swedish legislation on animal welfare correlate with Singers' morality on animal ethics?

In the thesis preparatory work, literature, as well as the legislation itself, is being examined carefully and methodically. Initially, the emergence of the animal protection law, the concept of animal welfare, as well as the motives behind the animal protection law, is given an account. Thereafter Singers' morality on animal ethics is given an account. Finally, I attempt to answer the two questions mentioned above by considering in detail and subject to an analysis all that has emerged in the thesis.

The development towards the position where the legislator takes greater consideration of animals' interests has come to pass gradually. In today's animal protection law, the relevance of animal welfare is only implicitly understood. In other words, it's only when the future animal protection law enters into force that the legislator expressly states that animal welfare is of great importance. Therefore, the answer to the first question depends on whether we consider today's animal protection law or the future animal protection law.

Singer is an advocate for the principle of equal consideration of interests as well as for the principle of equality. In summary, these principles manifest that all human beings are equal and that all their interests should be considered equally, regardless of factors such as intelligence or race. Singer holds the opinion that these principles, which traditionally are applicable to human beings, should be extended to include all non-human animals. In order to fully meet with Singers' morality on animal ethics, these two principles must become applicable in relation to all non-human animals. In Swedish law, animals are subordinate to humans, which means that the principle of equality does not yet apply. This insight leads to the conclusion that the Swedish legislation on animal welfare does not correlate with Singers' morality on animal ethics.

Sammanfattning

Djurrätt är ett växande ämne som engagerar många. Denna uppsats handlar om djurrätt och specifikt om djurvålfärd i den svenska djurskyddslagen.

Den 1 april nästa år träder en ny, historisk, djurskyddslag i kraft. Den nya djurskyddslagen är historisk eftersom lagstiftaren för första gången uttryckligen erkänner att djur har ett egenvärde samt understryker att god djurvålfärd är av relevans. Uppsatsen behandlar djurvålfärden i svensk djurskyddslagstiftning i förhållande till Peter Singers moralfilosofiska principer om djursyn.

Syftet med uppsatsen är att kartlägga hur väl djurskyddslagen främjar djurens välfärd och frågeställningarna som ska besvaras är följande:

1. Hur värderas djurvålfärd i svensk djurskyddslagstiftning?
2. Tillgodoses djurens välfärd på ett tillräckligt bra sätt, sett ur Singers moralfilosofi om djursyn?

I uppsatsen analyseras förarbeten, lagtext och litteratur. Inledningsvis redogörs för den svenska djurskyddslagstiftningens framväxt, begreppet djurvålfärd samt motiven bakom djurskyddslagarna. Därefter behandlas Singers teori om djursyn. Slutligen analyseras vad som framkommit i ett försök att besvara uppsatsens frågeställningar.

Utvecklingen i riktning mot ett större värnande om djurens intressen har skett successivt. I nuvarande djurskyddslag framgår underförstått att djurvålfärd är av relevans men det är först i kommande djurskyddslag som lagstiftaren uttryckligen värderar djurvålfärd högt. Svaret på den första frågeställningen är således beroende på om vi har nu gällande eller kommande djurskyddslag som underlag.

Singer är förespråkare av principen om lika hänsyn till intressen och jämlikhetsprincipen. Principerna kan kortfattat sammanfattas ge uttryck för att alla människor är jämlika samt att deras respektive intressen väger lika oberoende av faktorer som exempelvis intelligens eller så kallad rastillhörighet. Singer anser att dessa principer, som traditionellt sett är tillämpliga på

människan, ska utsträckas till att även omfatta djuren. För att djurens välfärd ska kunna tillgodoses på ett tillräckligt bra sätt, sett ur Singers moralfilosofi om djursyn, krävs således att ovan nämnda principer de facto blir giltiga i förhållande till djuren. I svensk lagstiftning är djuren underordnade människan vilket innebär att jämlikhetsprincipen inte uppnås i förhållande till djuren. Svaret på den andra frågeställningen är således att djurens välfärd inte tillgodoses på ett tillräckligt bra sätt, sett ur Singers moralfilosofiska perspektiv om djursyn.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Djurrätt är ett ämne som ger upphov till många diskussioner av varierande slag, inte minst etiska och juridiska. Synen på hur djur ska behandlas har skiftat över tid och rum och är något som berör djur och människor. Åsikterna skiljer sig mellan dem som tycker att människan är fri att göra som hon behagar oberoende av vilka konsekvenser hennes beteende får för djuren och de som tvärtom anser att människan inte alls är fri att göra som hon behagar utan istället har mer eller mindre långtgående skyldigheter visavi djuren.

Internationellt sett är Sverige känt som ett land med god djurskyddslagstiftning, ändå är organisationer som Djurens Rätt kritiska till den svenska djurskyddslagstiftningen.¹ Nästa år förväntas en ny djurskyddslag träda i kraft och jag är intresserad av lagstiftarens djursyn varför jag valt att skriva om djurrätt.

1.2 Uppsatsens övergripande syfte

Uppsatsen syftar till att försöka skapa en helhetsbild över hur väl svensk djurskyddslagstiftning främjar djurens välfärd. Genom att försöka kartlägga vilka intentionerna varit och vilken värdesyn lagstiftaren haft när den befintliga djurskyddslagen stiftades samt jämföra motiven bakom den befintliga lagstiftningen med motiven bakom den nya djurskyddslagen som förväntas träda i kraft nästa år hoppas jag på att se en förändring i positiv riktning vad gäller värnandet om djurens intressen.

1.3 Frågeställningar

För att uppnå syftet med uppsatsen ska följande frågeställningar besvaras:

1. Hur värderas djurvälfärd i svensk djurskyddslagstiftning?

¹ Mille & Diesen (2009).

2. Tillgodoses djurens välfärd på ett tillräckligt bra sätt, sett ur Singers moralfilosofi om djursyn?

1.4 Avgränsningar

Jag har valt att begränsa min uppsats till att undersöka den svenska djurvälståndens utveckling från mitten av 1980-talet till idag. Den befintliga djurskyddslagen trädde i kraft för 30 år sedan och regeringen har i skrivande stund föreslagit att en ny djurskyddslag ska träda i kraft nästa år.²

Djurskyddslagen är den centrala lagstiftningen på området varför jag avgränsat mig till att undersöka denna och dess förarbeten. Jag kommer därför inte att undersöka djurskyddsförordningen (1988:539) eller de av Jordbruksverket utfärdade föreskrifterna som finns på området. Jag kommer således inte heller behandla de olika rättskällor inom EU-rätten som finns på området.

Jag har även valt att begränsa mig till att enbart undersöka motiven bakom lagstiftningen och lagstiftningen i sig, och kommer därför inte att analysera rättsfall då uppsatsen syftar till att kartlägga intentionerna och värdesynen bakom lagstiftningen snarare än att undersöka vilket genomslag lagstiftningen får i praktiken.

Uppsatsens tema är djurvälstånd varför jag inte kommer att behandla dödandet av djur (slakt och avlivning). Jag har valt att uteslutande använda mig av Peter Singers moralfilosofi om djursyn i den mån den är relevant för denna uppsats, jag har med andra ord inte för avsikt att göra en komplett redogörelse för hur Singer anser att människan ska förhålla sig till djuren. Singers teori om dödandet av djur kommer således inte att behandlas eftersom den faller utanför ramen för denna uppsats.

² Se Prop. 2017/18:147.

1.5 Perspektiv och teori

För att kunna besvara den andra frågeställningen som är av värderande karaktär är det nödvändigt att utgå från en teori om djursyn för att möjliggöra en värdering av svensk djurvälstånd i relation till den valda teorin.

Jag har valt att använda mig av Singers moralteorier och principer om hur människan bör se på och behandla djuren. Jag kommer följaktligen betrakta den svenska djurskyddslagstiftningen och de bakomliggande motiven i ljuset av Singers moralfilosofiska perspektiv.

1.6 Forskningsläge

Djurrätt är en tvärvetenskaplig disciplin och forskarna inom ämnet har ofta bakgrund i juridik, filosofi, sociologi eller naturvetenskap. Djurrätt är ett växande ämne och det finns idag en hel del litteratur i ämnet.

I Norden är Birgitta Wahlberg, forskare i djurrätt vid Åbo Akademi, en av de ledande forskarna inom ämnet. Wahlberg har bland mycket annat författat artikeln ”Nonhuman Animals: Legal Status and Moral Considerability”.³ Per-Anders Svärd är en annan forskare inom ämnet. Svärd har en statsvetenskaplig bakgrund och disputerade med avhandlingen *Problem animals: a critical genealogy of animal cruelty and animal welfare in Swedish politics 1844-1944*, en avhandling som ligger nära temat för denna uppsats.⁴

Excellenscentrum för djurvälstånd är ett nationellt centrum för djurvälstånd där forskargrupper från Linköpings universitet och Sveriges lantbruksuniversitet bedriver gemensam forskning inom ämnet.⁵ Internationellt sett är djurrättsadvokaten Steven M. Wise känd för sitt arbete för djurs rättigheter. Han har bland annat skrivit boken *Rattling the cage: towards legal rights for animals*.⁶

I USA, Canada, Australien och Storbritannien är djurrätt ett eget akademiskt ämne och det finns möjlighet att studera djurrätt vid flera juridiska

³ Aaltola & Wahlberg (2015).

⁴ Svärd (2015).

⁵ Sveriges lantbruksuniversitet.

⁶ Wise (2000).

fakulteter.⁷ I Sverige är djurrätt ett växande ämne, men det finns ännu inte som ett eget ämne vid en svensk juridisk fakultet.

1.7 Metod och material

Vad gäller metoden kommer jag att kombinera rättsdogmatisk metod med litteraturstudier och textanalys. Uppsatsen bygger främst på studier av förarbeten till den befintliga och den nya föreslagna djurskyddslagen. Även lagtexten till den befintliga djurskyddslagen studeras och jämförs med den i propositionen föreslagna lagtexten till den nya djurskyddslagstiftningen. Litteraturstudier görs framförallt av Singers *Praktisk etik*.⁸ Singer är professor i praktisk etik vid Princeton University med inriktningen etiska frågor ur ett utilitaristiskt perspektiv. Vidare är Singer en auktoritet inom den filosofiska universitetsvärlden med stort intresse för djurrättsliga frågor varför han därmed också är ett för mig självklart referensval. Textanalys görs av både rättskällor och litteratur. Som ett led i textanalysen har jag valt ut ett antal nyckelord som jag fäster extra vikt vid i samband med läsningen av texterna. Exempel på sådana nyckelord är djurvälstånd, egenvärde, lidande och etik.

1.8 Uppsatsens disposition

Uppsatsen är indelad i tre delar. Inledningsvis redogörs för djurskyddslagstiftningens framväxt. Därefter introduceras begreppet djurvälstånd följt av ett kapitel där motiven bakom djurskyddslagarna avhandlas. Efter detta övergår jag till uppsatsens andra del där Singers teori om djursyn behandlas. Därefter är vi framme vid den tredje och sista delen av uppsatsen där jag kommer att diskutera och analysera vad som framkommit i uppsatsen i ett försök att besvara uppsatsens frågeställningar.

⁷ International Animal Law.

⁸ Singer (1996).

2 Djurskyddslagstiftningens framväxt

2.1 1734 års lag

I samband med att Sverige fick sin första gemensamma lagstiftning genom 1734 års lag kom för första gången i svensk historia behandlingen av icke-mänskliga djur att regleras. I 22 kap. byggingabalken stadgades att den som sårade eller dödade ”annans få eller hund” riskerade att dömas till böter samt till att kompensera djurägaren. Med bestämmelsen fick icke-mänskliga djur visst skydd, men intentionen bakom regleringen var snarare att stärka egendomsskyddet och trygga djurägarens ekonomiska ställning än att värna om djurets egna intressen.⁹

2.2 1858 års djurplågeriparagraf

Det dröjde fram till och med år 1858 (SFS 1857:61) innan Sveriges första lag som förbjöd djurplågeri kom att träda i kraft. Enligt bestämmelsen var det straffbart att visa ”uppenbar grymhet” i samband med behandling av egna eller andras kreatur. Straffet var böter och som framgår av lagtexten var det tal om kreatur, inte andra djur som exempelvis hundar och katter, eller vilda djur. Det faktum att även egna djur omfattades av bestämmelsen utgjorde ett steg i riktning mot värnandet av djurets egna intressen till skillnad från den äldre bestämmelsen som enbart omfattade annans djur.

2.3 1864 års strafflag

När 1864 års strafflag senare trädde i kraft flyttades djurplågeriparagrafen till strafflagen där brottet kom att klassificeras som ett sedlighetsbrott. Idag klassificeras djurplågeri som ett brott mot allmän ordning och djurplågeriparagrafen återfinns i 16 kap. 13 § brottsbalken (BrB). År 1890

⁹ Svärd (2015) s. 321.

höjdes det maximala bötesbeloppet och år 1900 blev det möjligt att döma den som gjort sig skyldig till djurplågeri till fängelsestraff i de fall där omständigheterna var att bedöma som ”synnerligen försvårande”.¹⁰

Efter ytterligare några år, år 1907, kom även vilda djur att omfattas av skyddet i djurplågeriparagrafen, men fortfarande var det bara behandling av djur som kunde anses påvisa ”uppenbar grymhet” som klassificerades som djurplågeri.¹¹

År 1921 ändrades bestämmelsen och begreppet djurplågeri utvidgades till att omfatta även andra situationer såsom överansträngning och vanvård av djur.¹² Här kan vi således tala om en till viss del förändrad djursyn där djurhållaren som konsekvens av ändringen fick ett större ansvar visavi de djur han eller hon hade i sin vård.

2.4 1937 års slaktlag

Sveriges första slaktlag trädde i kraft år 1937 (SFS 1937:313) och i den reglerades på vilket sätt slakt skulle ske samt att vissa djur skulle bedövas i samband med slakten.¹³ Det är dock viktigt att understryka det faktum att djurets art var avgörande för valet av slaktmetod och huruvida bedövning skulle komma att beredas djuret eller ej.

2.5 Sveriges första djurskyddslag

Sveriges första djurskyddslag trädde i kraft år 1945 (SFS 1944:219) och i lagens portalparagraf stadgades att: ”Djur skall behandlas väl och såvitt möjligt skyddas mot lidande.” I samma veva passade man på att ändra djurplågeriparagrafens lydelse till att även i denna bestämmelse tala om djurets lidande.¹⁴ Med andra ord skulle man kunna säga att det var år 1945 som man i svensk rätt för första gången, uttryckligen, kom att tala om att människan har

¹⁰ Svärd (2015) s. 322.

¹¹ Se SFS 1907:44.

¹² Se SFS 1921:187.

¹³ Se Prop. 1937:188 s. 2.

¹⁴ Svärd (2015) s. 322.

en skyldighet att skydda djur från lidande. Ett av syftena bakom stiftandet av djurskyddslagen var att på ett mer effektivt sätt kunna förhindra att djur for illa, med andra ord var djurskyddslagen en lag av preventiv karaktär.¹⁵

2.6 Den befintliga djurskyddslagen

Sveriges första djurskyddslag var i kraft i mer än fyrtio år för att år 1988 ersättas av den idag gällande djurskyddslagen (SFS 1988:534). I år är det trettio år sedan den nuvarande djurskyddslagen trädde i kraft och den 1 april nästa år väntas en ny djurskyddslag träda i kraft.¹⁶ Som nämndes i inledningen ska jag undersöka vilka värden som ligger bakom den svenska djurskyddslagstiftningen samt undersöka hur graden av djurvälstånd förhåller sig till Singers teori om djursyn. I nästa kapitel redogör jag för begreppet djurvälstånd för att därefter studera förarbetena till den befintliga djurskyddslagen och arbeta mig fram till idag och det nya lagförslaget.

¹⁵ Se Prop. 1987/88:93 s. 14.

¹⁶ Se Prop. 2017/18:147.

3 Djurvälstånd

Då uppsatsen syftar till att försöka skapa en helhetsbild över hur väl svensk djurskyddslagstiftning främjar djurens välfärd är det nödvändigt att reda ut vad som åsyftas med begreppet djurvälstånd. Djurvälståndsbegreppet är ett omdebatterat begrepp i avsaknad av en entydig definition. Hur måttet av djurvälstånd ska mätas är komplext och det finns mycket litteratur som behandlar ämnet.¹⁷ Jag kommer att redogöra för två vanligt förekommande definitioner av begreppet i litteraturen för att därefter behandla hur djurvälstånd eventuellt kan mätas.

3.1 Definitioner av begreppet djurvälstånd

Den första vanligt förekommande djurvälståndsdefinitionen ställer upp tre kategorier som till viss del överlappar varandra och som alla ska betraktas vid bedömningen av graden av djurvälstånd. Dessa kategorier är:

1. Djurets biologiska funktion (hälsa, tillväxt och effektivitet).
2. Djurets känslor (undvika smärta och lidande, främja normal njutning).
3. Djurets möjlighet till naturligt liv (undvika hinder för och främja normala beteendemönster).¹⁸

Den andra definitionen av djurvälstånd utgörs av en kombination av fem så kallade friheter vilka även dem ska betraktas som en enhet. Denna definition har skapats av Farm Animal Welfare Council och används till exempel av EU.¹⁹

De fem friheterna är:

1. Frihet från törst, hunger och undernäring.
2. Frihet från rädsla och lidande.
3. Frihet från fysiskt och termiskt obehag (onormal kyla/värme).
4. Frihet från smärta, skada och sjukdom.

¹⁷ Se Hoffman m.fl. (2010) s. 13.

¹⁸ Se Hoffman m.fl. (2010) s. 13.

¹⁹ Se artikel 3 i direktiv 98/58/EG.

5. Frihet att utveckla normala beteendemönster.²⁰

Kritiker till definitionerna menar att kategorierna eller friheterna till viss del överlappar varandra, samt att dessa är allt för generella.²¹ Detta till trots menar jag att det faktum att de olika definitionerna påminner om varandra gör det möjligt att skaffa sig en uppfattning om vad som utgör djurvälståndens stomme. Man kan fråga sig om det är nödvändigt med så pass omfattande, eller komplexa, definitioner. I synnerhet med tanke på att den svenska regeringen valt att definiera begreppet djurvälstånd kort och koncist. Enligt regeringen råder djurvälstånd när ”djuret mår bra både fysiskt och psykiskt”.²²

Det råder som konstaterats inte konsensus kring begreppet djurvälstånd, däremot är det en allmänt vedertagen princip att djurvälstånd utgår från ett djurbaserat perspektiv vilket innebär att djurets tillstånd eller situation är det centrala.²³ För att kunna avgöra graden av djurvälstånd är det nödvändigt att använda sig av en slags måttstock, men vad denna måttstock ska utgöras av råder det inte enighet om och det råder inte heller konsensus kring hur dessa olika mått i sin tur ska viktas mot varandra.²⁴

3.2 Hur ska djurvälstånd mätas?

Inom ramen för EU-projektet WelfareQuality® utarbetades ett slags system för att möjliggöra en gradering av graden av djurvälstånd.²⁵ Jag kommer kortfattat att presentera detta system för att exemplifiera hur en djurvälståndsmåttstock kan se ut.

WelfareQuality® systemet identifierade fyra principer av särskild vikt vid mätning av måttet av djurvälstånd (och som dessutom är tätt sammanlänkade med ovan nämnda fem friheter), nämligen god utfordring, god inhysning, god hälsa och ”lämpligt beteende”.²⁶ För att bedöma om djuret i fråga hade tillgång till god utfordring undersöktes bland annat om djuret hade

²⁰ Se Hoffman m.fl. (2010) s. 13 f.

²¹ Se Hoffman m.fl. (2010) s. 14.

²² Se Prop. 2017/18: 147 s. 54.

²³ Se Hoffman m.fl. (2010) s. 15.

²⁴ Se Hoffman m.fl. (2010) s. 15, 19.

²⁵ Se Hoffman m.fl. (2010) s. 19.

²⁶ Se Hoffman m.fl. (2010) s. 21.

avsaknad av långvarig hunger. För att avgöra hur god inhysningen var undersöktes bland annat vilka möjligheter djuret hade till komfortabel vila, hur varmt eller kallt djuret hade det och vilken rörelsefrihet djuret hade. I bedömningen av graden av hälsa beaktades om djuret var i avsaknad av skador, sjukdom eller annan smärta och när djurets så kallade ”lämpliga beteende” skulle bedömas undersöktes huruvida djuret gav uttryck för ett socialt, eller för djurslaget särskilt beteende, om djuret hade en bra relation till människor eller om det hyste rädsla för människor samt om det gick att identifiera ett positivt känslomässigt tillstånd hos djuret.²⁷ När dessa och ytterligare andra mått hade utvärderats, vägdes de samman för att utmytna i en helhetsbedömning där djurvälstånd kunde klassificeras enligt en fyrgradig skala.²⁸

WelfareQuality® systemet är bara ett av flera system för att mäta djurvälstånd. På många håll bedrivs forskning med att ta fram djurbaserade välfärdsparametrar och i framtiden förväntas dessa mätsystem ha blivit så pass tillförlitliga att de kan ligga till grund för ny lagstiftning om djurskydd och djurvälstånd.²⁹

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att trots avsaknaden av konsensus kring djurvälståndsbegreppet så tycks det gemensamma för olika djurvälståndsparametrar vara att de, förutom det faktum att de utgår från ett djurbaserat perspektiv, tar avstamp i de fem friheterna samt att värderingen av graden av djurvälstånd utgörs av en helhetsbedömning av djurets livssituation.³⁰

²⁷ Se Hoffman m.fl. (2010) s. 21.

²⁸ Se Hoffman m.fl. (2010) s. 20.

²⁹ Se Prop. 2017/18: 147 s. 54.

³⁰ Jmf Hoffman m.fl. (2010) s. 25 – EFSA:s riskbaserade bedömning av djurvälstånd.

4 Motiven bakom djurskyddslagarna

I detta kapitel kommer jag inledningsvis att kortfattat redogöra för propositionen till den nuvarande djurskyddslagen. Därefter redogör jag ingående för propositionen till den föreslagna nya djurskyddslagen.

4.1 Proposition 1987/88:93

Den idag gällande djurskyddslagen (SFS 1988:534) trädde i kraft för trettio år sedan och ersatte förutom den äldre djurskyddslagen (SFS 1944:219) även lagen om slakt av husdjur (SFS 1937:313). I propositionen till dagens djurskyddslag konstaterades ”att djurskyddet är en viktig etisk fråga som i Sverige har en bred och djup förankring i människors medvetande”.³¹

Propositionen var ett resultat av att djurhållningen förändrats på flera områden sedan den första djurskyddslagen trädde i kraft år 1945. Till exempel var animalieproduktionen inte längre densamma och antalet sällskapsdjur hade ökat markant varför behovet av en översyn av djurskyddslagen ansågs vara nödvändig.³²

I propositionen till nu gällande djurskyddslag konstaterades att skyddet för djuren skulle förstärkas i och med antagandet av lagen.³³ En stor skillnad blev att djur hädanefter skulle skyddas mot sjukdom och inte bara mot lidande som var fallet i den äldre djurskyddslagen. Detta fokusskifte innebar att djurhållningen i fortsättningen skulle inriktas mot att hålla djuren friska.³⁴ Med andra ord skulle man kunna säga att djurskyddet blev allt mer preventivt inriktat under 1980-talet.

Andra förändringar som föreslogs i propositionen var till exempel att det skulle ställas krav på att djuren skulle vistas i en god djurmiljö som dessutom skulle främja djurens hälsa och ge dem möjlighet att ge uttryck

³¹ Se Prop. 1987/88:93 s. 14.

³² Se Prop. 1987/88:93 s. 14.

³³ Se Prop. 1987/88:93 s. 2.

³⁴ Se Prop. 1987/88:93 s. 2.

för sitt naturliga beteende.³⁵ Skärpta tillståndskrav för diverse verksamheter föreslogs också, till exempel skulle slaktdjur fortsättningsvis skonas från obehag och lidande i samband med slakten. I fråga om djurförsök föreslogs förutom skärpta krav på tillståndsplikt en utökad föregående etisk prövning.³⁶

4.2 Proposition 2017/18:147

I skrivande stund har regeringen föreslagit att den nuvarande djurskyddslagen ska upphävas för att ersättas av en ny djurskyddslag. Skälen för regeringens vilja att reformera lagen är det faktum att den befintliga djurskyddslagen varit i kraft i cirka 30 år samt det faktum att lagen ändrats flertalet gånger och att det därför finns ett behov av att strukturera lagen på ett tydligare och mer ändamålsenligt sätt.³⁷ Regeringen föreslår därför att den nya lagen delas in i kapitel för att göra lagen tydligare.³⁸ Vidare anser regeringen att det föråldrade språkbruket bör moderniseras samt att ”flera ändringar i sak” bör göras.³⁹ Att flera ändringar i sak bör göras indikerar att regeringen inte delar samma djursyn som 1980-talets lagstiftare.

4.2.1 Lagens syfte

Av störst relevans för uppsatsen är att söka svaret på vilka syftena bakom den nya lagstiftningen är. Regeringen föreslår att lagens syfte ska skrivas ut i den nya djurskyddslagen.⁴⁰ I den nuvarande djurskyddslagen finns ingen jämförbar paragraf som anger lagens syfte då lagstiftaren nöjde sig med att i djurskyddslagens portalparagraf (2 §) konstatera att djur ska ”behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom”.

³⁵ Se Prop. 1987/88:93 s. 2.

³⁶ Se Prop. 1987/88:93 s. 2.

³⁷ Se Prop. 2017/18: 147 s. 48.

³⁸ Se Prop. 2017/18: 147 s. 48.

³⁹ Se Prop. 2017/18: 147 s. 48.

⁴⁰ Se Prop. 2017/18: 147 s. 8.

4.2.1.1 Djurvälstånd och respekt för djur

Det uttalade syftet med den nya lagen är enligt propositionen att ”säkerställa ett gott djurskydd och att främja en god djurvälstånd och respekt för djur”.⁴¹ I gällande djurskyddslag stadgas som nämnts att djur ska skyddas mot lidande och sjukdom. Med andra ord kan man tala om att lagstiftaren tar den etiska utgångspunkten att djur måste visas hänsyn och skyddas mot lidande. Vad regeringen emellertid tycks vilja uppnå med den nya djurskyddslagen är ett skifte i fokus där fokus i fortsättningen ska vara främjandet av en god djurvälstånd istället för att som idag fokusera på att skydda djuren från lidande och sjukdom: ”djurskyddslagstiftningens syfte bör sträcka sig längre än att enbart tillförsäkra frånvaron av negativa hälso- och känslotillstånd hos djuren”.⁴²

Ytterligare ett av syftena med den nya djurskyddslagen är som nämnts att främja respekten för djur. Regeringen konstaterar som följer:

Med respekt för djur bör förstås medvetenheten om och erkännandet av att djur är levande och kännande varelser med vissa behov som måste visas hänsyn. I detta ligger också att djur har ett egenvärde oavsett den nytta de har för människan.⁴³

4.2.1.2 Egenvärde

I propositionen till den nya lagen betonar regeringen således att djur är levande och kännande varelser med behov som ska respekteras. Regeringen anser numera också att djur har ett egenvärde.⁴⁴

Redan det faktum att det finns en lag som syftar till att skydda djur mot lidande och som reglerar hur man får hantera djur, utgör ett tydligt bevis för att den svenska rättsordningen tillerkänner djur ett inneboende värde som går utöver det instrumentella värdet av att utgöra en ägodel eller på annat sätt vara till nytta eller nöje för människan.⁴⁵

⁴¹ Se Prop. 2017/18: 147 s. 51.

⁴² Se Prop. 2017/18: 147 s. 54.

⁴³ Se Prop. 2017/18: 147 s. 54.

⁴⁴ Se Prop. 2017/18: 147 s. 54.

⁴⁵ Se Prop. 2017/18: 147 s. 54.

Det faktum att regeringen talar om att djur har ett intrinsiskt värde är en indikation på att det skett en stor förändring i synen på djur sedan gällande djurskyddslagstiftningen trädde i kraft. I propositionen till nuvarande djurskyddslagstiftning nämndes ordet egenvärde en enda gång, och då i ett remissvar.⁴⁶ I propositionen till den föreslagna djurskyddslagen nämndes ordet egenvärde tretton gånger och utredningen som föregick propositionen föreslog att det i lagtexten uttryckligen skulle stadgas att djur har ett egenvärde oavsett den nytta människan har av dem.⁴⁷ Utredarens ambition att uttryckligen tillerkänna djuren egenvärde i författningstexten är något som flera remissinstanser, tex JO, är negativa till.⁴⁸ Regeringen är i propositionen emellertid mycket tydlig med att betona det faktum att djur inte ska likställas med människor i vare sig etiskt eller rättsligt hänseende trots erkännandet av djurens egenvärde.⁴⁹

Att djur ska anses ha ett egenvärde innebär under alla omständigheter inte heller i sig, som vissa remissinstanser nämner, att det skulle vara förbjudet att avliva djur eller att djur skulle likställas med människor i etiskt eller rättsligt hänseende.

Det är i sammanhanget viktigt att understryka att den föreslagna bestämmelsen om lagens syfte är en ändamålsbestämmelse som anger den effekt som lagstiftningen är avsedd att ha. Den innebär därför inte i sig några nya skyldigheter för enskilda.⁵⁰

4.2.2 Ytterligare ändringar i sak

Nedan kommer jag kortfattat att redogöra för ytterligare ändringar i sak som jag tycker är viktiga att belysa för att ge läsaren en så god helhetsbild som möjligt av den nya djurskyddslagstiftningen.

Exempelvis talar man i förslaget till den nya lagen om att den miljö djuret vistas i ska främja djurets välfärd.⁵¹ I nuvarande lagstiftning (4 §) stadgas enbart att miljön djuret vistas i ska främja dess hälsa. Det nya

⁴⁶ Se Prop. 1987/88:93 s. 107.

⁴⁷ Se Prop. 2017/18: 147 s. 52, 54, 114, 305, 359, 370 & SOU 2011:75.

⁴⁸ Se Prop. 2017/18: 147 s. 52, 359 & SOU 2011:75.

⁴⁹ Se Prop. 2017/18: 147 s. 54 f.

⁵⁰ Se Prop. 2017/18: 147 s. 54 f.

⁵¹ Se Prop. 2017/18: 147 s. 309 (2 kap. 2 § p.1).

lagförslaget innebär således ett mer omfattande ansvar för djurhållaren då begreppet (djur)välfärd går utöver begreppet hälsa. Avseende djurmiljön vill regeringen också att det fortsättningsvis ställs ”krav på att djur ska hållas och skötas på ett sådant sätt att beteendestörningar förebyggs”.⁵²

Vidare föreslås i propositionen att ett kompetenskrav införs vilket innebär att den ”som håller djur eller på annat sätt tar hand om djur ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurets behov”.⁵³ Vad gäller kravet på tillsyn, foder och vatten (nuvarande 3 §) vill regeringen utöka detta bland annat genom att utfodringsrutinerna i fortsättningen ska anpassas efter djurets individuella behov och inte enbart efter vilket djurslag djuret är, vilket är fallet enligt gällande rätt.⁵⁴ Att utfodringsrutinerna fortsättningsvis ska individanpassas indikerar en förändring i regeringens djursyn mot en ökad respekt för det enskilda djuret (individen) vilket rimmar väl med den föreslagna lagstiftningens ovan nämnda syfte.

Med den föreslagna djurskyddslagen kommer också nya kriminaliseringar.⁵⁵ En ny bestämmelse som föreslås är införandet av ett förbud mot att överge djur, till exempel övergivande av så kallade sommarkatter.⁵⁶ Med den nya djurskyddslagen blir det straffbart att överge ett djur och den som bryter mot bestämmelsen riskerar att dömas till böter eller fängelse i högst två år.⁵⁷

Jag har nu avhandlat motiven bakom djurskyddslagarna varför det lämpar sig att övergå till den andra delen av uppsatsen som behandlar Singers djursyn.

⁵² Se Prop. 2017/18: 147 s. 308 f. (2 kap. 2 § p.3).

⁵³ Se Prop. 2017/18: 147 s. 310 (2 kap. 3 §).

⁵⁴ Se Prop. 2017/18: 147 s. 311.

⁵⁵ Se Prop. 2017/18: 147 s. 344.

⁵⁶ Se Prop. 2017/18: 147 s. 314 f. (2 kap. 8 §).

⁵⁷ Se Prop. 2017/18: 147 s. 344 (10 kap. 1 §).

5 Singers djursyn

Inom etiken finns en princip som kallas principen om lika hänsyn till intressen vilken många filosofer förespråkar som en grundläggande moralprincip.⁵⁸ Denna princip ligger till grund för en annan etisk princip, den så kallade jämlikhetsprincipen. Singer är förespråkare av båda dessa principer vilka traditionellt sett är tillämpliga på människan. I sin bok *Praktisk etik* argumenterar Singer för att jämlikhetsprincipen, och den för den förutsatta principen om lika hänsyn till intressen, ska utsträckas till att även omfatta djuren.⁵⁹ Nedan kommer jag inledningsvis att redogöra för principen om lika hänsyn till intressen, jämlikhetsprincipen och artpartiskhet. Därefter kommer jag att avhandla antropocentrism och icke-antropocentrism för att slutligen diskutera huruvida Singer anser att djur har egenvärde eller ej.

5.1 Principen om lika hänsyn till intressen

När vi gör moraliska överväganden ska vi enligt principen om lika hänsyn till intressen lägga samma vikt vid lika intressen.⁶⁰ Ett exempel på ett intresse kan vara intresset att undvika smärta.⁶¹ Singer konstaterar att principen om lika hänsyn till intressen ”fungerar som en våg som opartiskt väger olika intressen”.⁶² Med andra ord skulle man kunna säga att principen inte tar någon som helst hänsyn till vems intressen som vägs, då ”det enda som räknas är själva intressena.”⁶³ Att det enbart är intressena som ska beaktas innebär att det är otillåtet att ta hänsyn till andra faktorer som till exempel en viss persons speciella egenskaper såsom högt eller lågt IQ, eller för den delen så kallad rastillhörighet. Den enda egenskapen som får tas i beaktning är egenskapen att besitta intressen.⁶⁴ Principen om lika hänsyn till intressen innebär alltså att ingen människa är förmer än någon annan, vilket den amerikanska

⁵⁸ Singer (1996) s. 59.

⁵⁹ Singer (1996) s. 58.

⁶⁰ Singer (1996) s. 29.

⁶¹ Singer (1996) s. 37.

⁶² Singer (1996) s. 30.

⁶³ Singer (1996) s. 30.

⁶⁴ Singer (1996), s. 30.

självständighetsförklaringens fader Thomas Jefferson kom att uttrycka som följer: ”Emedan Sir Isaac Newton var överlägsen andra beträffande fattningsförmåga, var han inte därför även herre över andra eller deras ägodelar.”⁶⁵ Med andra ord ger principen uttryck för att alla människor är jämlika, och utgör därför grunden för jämlikhetsprincipen.⁶⁶

5.2 Jämlikhetsprincipen

Traditionellt sett är jämlikhetsprincipen tillämplig på människan och principen hävdar som konstaterats att alla människor, oavsett rastillhörighet, intelligens etc., är jämlika.⁶⁷ Singer gör gällande att denna jämlikhetsprincip ska utsträckas till att även omfatta djuren:

Jag kommer nu att hävda att även om denna princip utgör en adekvat grund för jämlikhet mellan människor, kan denna grund inte inskränkas till att endast gälla mänskliga varelser. Med andra ord kommer jag att föreslå att när vi väl accepterat jämlikhetsprincipen som en välgrundad moralisk grund för relationerna till andra varelser som tillhör vår egen art, är vi även förpliktade att acceptera den som en välgrundad moralisk bas för relationerna till dem som inte tillhör vår egen art – de icke-mänskliga djuren.⁶⁸

Singer motiverar argumentet för att utsträcka jämlikhetsprincipen till att även omfatta djuren med att det i grund och botten enbart handlar om att förstå principen om lika hänsyn till intressen fullt ut.⁶⁹ Alla människor är jämlika oberoende av egenskaper såsom intelligens eller så kallad rastillhörighet. Att en människa är mindre intelligent i jämförelse med en annan människa innebär inte att det är tillåtet att bortse från den mindre intelligenta människans intressen, på samma sätt som det inte är tillåtet att utnyttja en annan människa på grundval av att hon tillhör en annan ras. Att detsamma gäller förhållandet mellan människa och djur menar Singer följer av principens logik:

⁶⁵ Singer (1996) s. 38.

⁶⁶ Singer (1996) s. 58.

⁶⁷ Singer (1996) s. 25.

⁶⁸ Singer (1996) s. 58.

⁶⁹ Singer (1996) s. 59.

Men från principen följer det också att det faktum att vissa varelser inte tillhör vår art inte ger oss rätt att utnyttja dem, och på samma sätt att det faktum att andra djur är mindre intelligenta än vi inte betyder att man kan bortse från deras intressen.⁷⁰

En grundförutsättning för att kunna ha intressen är att objektet i fråga har förmåga att lida och njuta. Om inte detta villkor är uppfyllt kan vi inte tala om intressen på ett meningsfullt sätt.⁷¹ Singer exemplifierar detta genom att jämföra situationen då en person sparkar på en sten med situationen då samma spark istället riktas mot en mus. Stenen saknar förmåga att lida och njuta, därför kan stenen inte hysa några intressen varför en spark mot en sten inte förändrar stenens välfärd. Däremot har musen förmåga att lida och njuta, därmed hyser musen intresset att undgå smärta. En spark mot en mus försämrar musens välfärd eftersom musen kommer att lida av sparken.⁷² Med andra ord har musen ett intresse av att undgå smärta, ett intresse som människan i enlighet med principen om lika hänsyn till intressen ska visa hänsyn till. Stenen har emellertid inget intresse som ska visas hänsyn eftersom stenen är oförmögen till att lida eller njuta.

Sammanfattningsvis kan därför konstateras att det är förmågan att lida och njuta som är den avgörande egenskapen för djurets rätt till jämlik behandling, en uppfattning som Singer delar med bland andra utilitaristen Jeremy Bentham.⁷³ Singer konstaterar följande:

Om en varelse lider finns det inget moraliskt rättfärdigande för att inte ta hänsyn till detta lidande. Oavsett vad det är för varelse, kräver jämlikhetsprincipen att samma vikt skall läggas vid dess lidande som vid andra varelsers liknande lidanden, så långt man nu kan göra så grova jämförelser.⁷⁴

⁷⁰ Singer (1996) s. 59.

⁷¹ Singer (1996) s. 60.

⁷² Singer (1996) s. 60.

⁷³ Singer (1996), s. 59 f.

⁷⁴ Singer (1996) s. 60.

5.3 Artpartiskhet

Singer talar i detta sammanhang om begreppet artpartiskhet. Artpartiskhet innebär att en art vid en intressekonflikt fäster större vikt vid de intressen som den egna arten hyser i jämförelse med andra arters intressen. Med andra ord kan man tala om diskriminering enbart på grundval av arttillhörighet. En artpartisk människa anser således att det är värre när en människa utsätts för smärta än när till exempel en gris eller mus utsätts för smärta.⁷⁵ Den som är artpartisk bryter tillika per definition mot jämlikhetsprincipen och således även mot principen om lika hänsyn till intressen.

Kritiker till jämlikhetsprincipen, eller så kallade artpartiska människor, har invänt att människan ofta lider mer i jämförelse med ett djur eftersom hon har en större grad av medvetande. Singer förnekar inte att så ofta är fallet, däremot problematiserar han effekterna av att på grundval av medvetandegrad underkänna jämlikhetsprincipen.⁷⁶ Om det är graden av fattningsförmåga som är avgörande för vilken hänsyn en viss art ska visas innebär detta i sin förlängning att det i vissa situationer vore motiverat att föredra att utföra vissa vetenskapliga experiment på spädbarn eller gravt handikappade istället för på djur eftersom exempelvis apor under dessa förutsättningar är att betrakta som mer medvetna om vad som försiggår.⁷⁷

Om vi gör skillnad mellan djur och dessa människor [spädbarn, gravt handikappade etc.], hur kan vi göra det annat än mot bakgrund av ett moraliskt oförsvarligt gynnande av individer som tillhör samma art som vi?⁷⁸

Singer är således av den uppfattningen att det är fel att skilja på vållandet av smärta hos ett djur och vållandet av smärta hos en människa. All smärta är ond, oberoende av vem som upplever den. Singer sammanfattar sitt resonemang med att konstatera följande:

Det som gör det fel att vålla en varelse smärta eller att döda den kan inte bero på varelsens arttillhörighet. [...] Om vi ger företräde åt en

⁷⁵ Singer (1996) s. 60 f.

⁷⁶ Singer (1996) s. 61.

⁷⁷ Singer (1996) s. 62, 68.

⁷⁸ Singer (1996) s. 62.

viss varelses liv enbart på grund av att den tillhör vår art, hamnar vi i samma situation som rasister som ger företräde åt dem som tillhör deras egen ras.⁷⁹

5.4 Antropocentrism och icke-antropocentrism

I detta sammanhang är det lämpligt att kortfattat tala om antropocentrism och icke-antropocentrism. Antropocentrism är uppfattningen att människan är centrum i universum. Anhängare av detta synsätt är således av uppfattningen att människans intressen ska ges företräde, även om detta sker på naturens bekostnad. Motsatsen till detta synsätt är icke-antropocentrism. Grundtanken i den icke-antropocentriska etiken är istället att människan inte är i centrum utan att hon måste ta i beaktande de konsekvenser hennes handlande har för både djur och natur.⁸⁰ Stenmark uttrycker detta synsätt som att människan inte kan ”ignorera andra levande varelsers välbefinnande och endast fokusera på vad som är till nytta för eller vad som befrämjar det mänskliga samhället.”⁸¹ Med andra ord tillskriver icke-antropocentrismen naturen ett egenvärde.⁸²

Mot bakgrund av denna definition kan konstateras att Singer utgår från ett icke-antropocentriskt synsätt när han kommer fram till slutsatsen att principen om lika hänsyn till intressen och jämlikhetsprincipen ska utsträckas till att även gälla i förhållande till djuren.

5.5 Egenvärde

Diskussionen om artpartiskhet hänger samman med diskussionen om djurs (eventuella) egenvärde. Som ett exempel på hur artpartiskhet kan yttra sig i praktiken diskuterar Singer köttkonsumtionen. Singer menar att köttkonsumtionen är anledningen till att ”uppfattningen att djur existerar för vår njutning och bekvämlighet” råder.⁸³ Ett sådant synsätt, att djuren existerar

⁷⁹ Singer (1996) s. 85.

⁸⁰ Stenmark (2000) s. 78 f.

⁸¹ Stenmark (2000) s. 79.

⁸² Stenmark (2000) s. 79.

⁸³ Singer (1996) s. 64.

blott för människans skull, innebär att djuren inte tillskrivs något egenvärde. Med andra ord innebär detta synsätt att djuren snarare anses ha instrumentellt värde och att de följaktligen betraktas som ett slags objekt som människan kan använda.⁸⁴ Som vi har sett är Singer förespråkare av principen om lika hänsyn till intressen och jämlikhetsprincipen samt motståndare till det han själv benämner artpartiskhet. Principen om lika hänsyn till intressen tillåter inte att intressena vägs mot varandra och att det svagare intresset följaktligen offras till fördel för det starkare intresset. Att utnyttja djur enbart för människans njutnings skull står i strid med Singers ovan nämnda åsikter.

I vilket fall som helst vore det på de praktiska moralprincipernas nivå bättre att helt avvisa dödandet av djur för mat, om man inte är tvungen att göra det för att överleva. Att döda djur för mat får oss att se dem som objekt som vi kan använda som vi själva önskar. Då väger deras liv lätt när de vägs mot våra önskningar.⁸⁵

Med andra ord tillskriver Singer djuren ett egenvärde.

⁸⁴ Nationalencyklopedin.

⁸⁵ Singer (1996) s. 123.

6 Analys

Jag har nu kommit fram till den tredje och sista delen av denna uppsats. Frågeställningarna som nämndes i inledningen och som skulle besvaras var följande:

1. Hur värderas djurvälfärd i svensk djurskyddslagstiftning?
2. Tillgodoses djurens välfärd på ett tillräckligt bra sätt, sett ur Singers moralfilosofi om djursyn?

6.1 Hur värderas djurvälfärd i svensk djurskyddslagstiftning?

Inledningsvis vill jag nämna att lagstiftaren genom lagstiftning ger uttryck för vad denna för tillfället anser vara rätt och orätt. Lagstiftning är med andra ord ett uttryck för ett samhälles värdeföreställningar vilka i sin tur är föränderliga. Det finns en del värdeföreställningar som skulle kunna klassificeras som universella, till exempel uppfattningen att det som utgångspunkt är fel att döda en annan människa, men många värdeföreställningar är ett resultat av historien och beroende av tid och rum. Vad som anses vara skyddsvärt bottnar i värdeföreställningar om etik och moral, om vad som är rätt och fel. Att något är tillåtet ur juridisk synvinkel innebär inte att detsamma per automatik är att betrakta som rätt utifrån ett etiskt eller moraliskt perspektiv. I sammanhanget är det därför viktigt att poängtera att juridiken inte alltid går hand i hand med etik och moral.

Som en viktig del i det svenska kulturarvet ingår att djur ska garanteras skydd och djurskyddet är en för svenskarna viktig etisk fråga. Blickar vi tillbaka till år 1734 när den första bestämmelsen som reglerade sårande eller dödande av annans få eller hund stiftades, var bestämmelsens syfte att säkerställa egendomsskyddet, inte att värna om djurets liv och hälsa. Sedan dess har det, ur juridiskt hänseende, hänt en del i synen på vad djur är och hur de bör behandlas.

Under mitten av 1800-talet förbjöds djurplågeri. Införandet av en sådan bestämmelse kan tyda på att man redan då erkände att djur är kännande varelser. Om inte djur skulle kunna lida vore bestämmelsen omotiverad ur ett etiskt perspektiv (dock inte ur ett egendomsskyddsperspektiv), vilket vi såg i exemplet där Singer jämförde situationerna att sparka på en sten respektive en mus.

Det är svårt att värdera graden av djurvälstånd i djurskyddslagen på en skala, däremot är det fullt möjligt att diskutera kring vilken djursyn regeringen och sedermera riksdagen (lagstiftaren) har och har haft. Vilken djursyn dessa har, och har haft, säger en del om hur djurvälstånden värderas. Det är viktigt att notera att vi måste göra åtskillnad på djursynen vilken legat till grund för nu gällande lagstiftning med den djursyn som ligger till grund för den kommande djurskyddslagen.

Som vi sett är syftet med den nya djurskyddslagen att säkerställa ett gott djurskydd samt att främja en god djurvälstånd och respekt för djur. Att lagstiftningen med tiden utvidgat människans ansvar och skyldigheter visavi djuren indikerar att djurskydd och god djurvälstånd anses vara allt viktigare, med andra ord värderas djurskydd och god djurvälstånd högt. Det faktum att kommande lagstiftning synes komma att ha en portalparagraf som uttryckligen anger att lagen syftar till att främja en god djurvälstånd leder till slutsatsen att kommande djurskyddslag värderar djurvälstånd högre i jämförelse med den befintliga djurskyddslagen där en motsvarande paragraf saknas. Andra indikationer på att djurvälstånd värderas allt högre är till exempel det faktum att regeringen numera betonar att djur är levande och kännande varelser med behov som ska respekteras. Exempelvis kommer djurhållaren i fortsättningen att vara skyldig att anpassa djurets utfodringsrutiner efter det individuella djuret i fråga med resultatet att denna individanpassning resulterar i en ökad djurvälstånd. Ett annat exempel som förväntas öka djurvälstånden är införandet av kompetenskravet. Nämnas ska också de nya kriminaliseringar som kommer att träda i kraft. Till exempel är förbudet mot att överge djur ytterligare ett försök till att öka graden av djurvälstånd.

Ytterligare en viktig aspekt att behandla i detta sammanhang är diskussionen kring djurs egenvärde. Denna diskussion är viktig, inte minst sett ur ett juridiskt perspektiv. Huruvida djur enligt nu gällande rätt har egenvärde i

juridiskt hänseende anser jag vara oklart. I propositionen till nuvarande djurskyddslag finns inga indikationer på att så skulle vara fallet, och i lagtexten står det ingenting som stödjer en sådan uppfattning. Samtidigt anser regeringen att det är underförstått att djur har egenvärde eftersom djurskyddslagen de facto existerar. Att det råder ovisshet om något så viktigt anser jag vara olyckligt. Nästa år, när den nya djurskyddslagen träder i kraft, kommer emellertid denna ovisshet att vara undanblåst då regeringen nu erkänt att djur har ett egenvärde. Att regeringen erkänt att djur har egenvärde är en indikation på ökad respekt visavi djuren. Att något eller någon har ett egenvärde resulterar också i att frågor om vilka rättigheter och juridisk status som detta något eller någon ska tillerkännas väcks, vilket vi såg exempel på i propositionen till den nya lagstiftningen.

Sammanfattningsvis kan sägas att vi ur juridiskt hänseende gått från att se djur som människans egendom mot vilken hon knappt hade några skyldigheter till att betrakta djuren som individer vilka tillerkänns vissa rättigheter och vilka ska bemötas och behandlas med respekt. Annorlunda uttryckt värderas djurvälstånd högre nu jämfört med för trettio år sedan då nuvarande lagstiftning trädde i kraft. Trots denna förändrade djursyn mot ett större värnande om djurens välfärd är det i nuläget inte aktuellt att ändra djurens rättsliga status vilket resulterar i att ett djur, trots erkänt egenvärde, förblir ett objekt i svensk lagstiftning.

6.2 Tillgodoses djurens välfärd på ett tillräckligt bra sätt, sett ur Singers moralfilosofi om djursyn?

Som jag ovan konstaterat är det en allmänt vedertagen princip att djurvälstånd utgår från ett djurbaserat perspektiv. Att utgå från ett djurbaserat perspektiv är detsamma som att utgå från ett icke-antropocentriskt perspektiv där det är djuren, inte människan, som är i centrum. Trots att regeringen först på senare tid uttryckligen kommit att tala om djurvälståndens relevans, kan vi i lagstiftningen se tecken på att djurvälståndet värderats högre allteftersom människans skyldigheter och ansvar visavi djuren med tiden kommit att bli allt

mer omfattande. Det faktum att djurvälståndet värderas högt av regeringen och att kommande lagstiftning ytterligare tycks stärka djurskyddet och främjandet av en god djurvälstånd och respekt för djur ger uttryck för att regeringen utgår från ett icke-antropocentriskt perspektiv. Liksom ovan konstaterat utgår även Singer från detta perspektiv då han förespråkar att principen om lika hänsyn till intressen ska tillämpas lika oberoende om det är människans eller djurets intressen som vägs mot varandra. Med andra ord delar regeringen och sedermera lagstiftaren Singers icke-antropocentriska synsätt på djurvälstånd.

Vad gäller principen om lika hänsyn till intressen och jämlikhetsprincipen kan konstateras att det i Sverige pågår en utveckling i riktning mot en ökad grad av djurvälstånd i enlighet med Singers principer. Ett exempel på detta är den individanpassning som från och med nästa år ska göras baserat på djurets individuella behov vilket implicerar en från lagstiftaren ökad respekt rörande djurs behov och intressen. Ytterligare ett exempel på denna tendens utgörs av regeringens erkännande av djurs egenvärde. Enligt nu gällande rätt är det som nämnts oklart huruvida djur anses ha egenvärde eller ej men i likhet med Singer tillskriver regeringen numera djuren egenvärde. Singer är av åsikten att djurens moraliska status bör höjas och ett tillskrivande av egenvärde likt det regeringen nu gjort är ett steg i riktning mot ett höjande av djurens moraliska status. I takt med att djurens moraliska status höjs kommer vi också närmre att betrakta djuren som jämlika i enlighet med jämlikhetsprincipen. Frågan är huruvida detta kan ske fullt ut utan att samtidigt höja djurens juridiska status. Det synes i dagsläget inte finnas någon vilja från regeringens sida att förändra djurens juridiska status vilket skulle kunna tyda på att lagstiftaren inte är redo att utsträcka jämlikhetsprincipen till att även omfatta djuren. Att så är fallet indikerar att lagstiftaren trots allt är att betrakta som artpartisk eftersom det annars inte skulle finnas något hinder mot en sådan förändring.

Sammanfattningsvis kan därför konstateras att djurens välfärd ännu inte tillgodoses på ett tillräckligt bra sätt, sett ur Singers moralfilosofi om djursyn. Ett tillfredsställande tillgodosende av djurens välfärd kräver att jämlikhetsprincipen utsträcks till att omfatta även djuren eftersom det är först då som principen om lika hänsyn till intressen får fullt genomslag. En sådan

utsträckning görs förslagsvis lagstiftningsvägen genom att förändra djurens juridiska status från objekt till subjekt.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Utredningsbetänkanden

SOU 2011:75 Ny djurskyddslag.

Propositioner

Prop. 1937:188 Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående slakt av husdjur.

Prop. 1987/88:93 Om djurskyddslag, m.m.

Prop. 2017/18:147 Ny djurskyddslag.

Europeiska unionen

Rådets direktiv 98/58/EG av den 20 juli 1998 om skydd av animalieproduktionens djur.

Elektroniska källor

International Animal Law, <<http://animal-law.biz/node/625>>, besökt 2018-05-15.

Nationalencyklopedin, <<https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/instrumentellt-v%C3%A4rde>>, besökt 2018-05-18.

Sveriges lantbruksuniversitet, <<https://www.slu.se/en/Collaborative-Centres-and-Projects/centre-of-excellence-in-animal-welfare-science/>>, besökt 2018-05-15.

Litteratur

Aaltola, Elisa & Wahlberg, Birgitta, ”Nonhuman Animals: Legal Status and Moral Considerability”, *Nordisk Juridisk Tidskrift*. vol 38 nr. 4 (2015), s. 83-104.

Hoffman, Ruben, Höjgård, Sören, Rabinowicz, Ewa & Andersson, Hans (red.), *Djurvälfärd och lönsambet: var står vi idag?*, AgriFood Economics Centre, Lund, 2010.

Mille, Cecilia & Diesen, Eva, *Världens bästa djurskydd: myten om Sverige granskas*, Djurens rätt, Älvsjö, 2009.

Singer, Peter, *Praktisk etik*, 2., [rev. och utök.] uppl., Thales, Stockholm, 1996.

Stenmark, Mikael, *Miljöetik och miljövard: miljöfrågornas värderingsmässiga dimension*, Studentlitteratur, Lund, 2000.

Svärd, Per-Anders, *Problem animals: a critical genealogy of animal cruelty and animal welfare in Swedish politics 1844-1944*, Department of Political Science, Stockholm University, Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2015, Stockholm, 2015.

Wise, Steven M., *Rattling the cage: towards legal rights for animals*, Profile, London, 2000.